

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський державний фаховий бізнес-коледж
Циклова комісія дизайну

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи (проєкту)
фахового молодшого бакалавра
на тему: «Створення серії ілюстрацій на тему українського фольклору»

Виконав студент групи № 2Д-22
за спеціальністю 022 «Дизайн»
Нейт ФЛОС

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту)
Світлана КУКОЛЬ

Робота захищена _____ з оцінкою 97
Протокол ДКК № 1/1 від 22.06.2026р.

Засвідчую, що в цій роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент _____
Підпис

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ПЕРЕДПРОЄКТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Сучасна цифрова ілюстрація	6
1.2. Теоретичні підходи до образів українських фольклорних персонажів	7
РОЗДІЛ II ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ АНАЛІЗ АНАЛОГІВ	9
РОЗДІЛ III ОПИС РОЗРОБЛЕНОГО ОБ'ЄКТА	13
3.1. Авторське бачення образів персонажів	13
3.2. Налаштування документа та основні параметри файлу	17
3.3. Етап ескізів і концептуальні пошуки	18
3.4. Кольорове вирішення	18
3.5. Деталізація образів	19
3.6. Використання текстур та текстурних пензлів	19
3.7. Розробка дизайну зворотньої сторони для листівок	20
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	26

ВСТУП

Український фольклор – це не просто частина минулого, а жива основа нашої культурної ідентичності. У народних оповідях, легендах, піснях та казках збережено світогляд, вірування, моральні цінності й духовність українського народу. Особливе місце в цьому духовному спадку займають міфологічні та демонологічні образи – Чугайстер, Водяник, Мавка, Повітруля, Русалка, Перелесник. Вони уособлюють природні стихії, людські емоції, страхи та уявлення про взаємодію людини з довкіллям і потойбічним світом.

Сьогодні інтерес до української культури зростає як усередині країни, так і за її межами. Водночас глобалізація та масова комерційна культура часто нівелюють локальні традиції, витісняючи національні мотиви іноземними образами. Саме тому виникає потреба у новому прочитанні українського фольклору – через сучасні форми мистецтва, здатні поєднати традицію з актуальною візуальною мовою. Ілюстрація, зокрема цифрова, є одним із найефективніших засобів для цього: вона дозволяє передати емоційність, атмосферу і характер персонажів, роблячи їх ближчими сучасному глядачеві.

Темою кваліфікаційної роботи було обрано «Створення серії ілюстрацій на тему українського фольклору». Формат листівки зручний і універсальний – він може бути як мистецьким об'єктом, так і практичним продуктом: елементом сувенірної, виставкової або поліграфічної продукції. Саме тому ця тема поєднує культурну, естетичну та освітню значущість.

Актуальність теми полягає у потребі нової інтерпретації українських міфологічних персонажів і популяризації національної культурної спадщини засобами візуального мистецтва. В інформаційному просторі переважає іноземна міфологія, а український фольклор поки що недостатньо представлена у сучасному дизайні. Створення авторської серії ілюстрацій з українськими міфологічними персонажами є важливим кроком у розвитку національного мистецтва та популяризації фольклору серед молоді.

Тема має культурне і мистецьке значення. Дослідження народних образів і їх художня інтерпретація сприяють розвитку авторської ілюстрації, розширюють застосування етнічних мотивів у графічному дизайні та формують нові підходи до створення візуальних образів. Зростаючий інтерес до української культури в Україні й за її межами вимагає створення якісного сучасного візуального продукту на основі народної міфології.

Предмет дослідження – створення авторських цифрових ілюстрацій із використанням засобів композиції, колористики та художньої стилізації для візуального відтворення образів українських міфологічних персонажів.

Об'єкт дослідження – український фольклор та народна демонологія.

Мета роботи – створити серію сучасних авторських ілюстрацій на тему українського фольклору, у яких традиційні міфологічні образи будуть переосмислені через засоби цифрового мистецтва.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання:

- дослідити особливості української демонології та фольклору,
- проаналізувати походження, символіку та характер обраних персонажів,
- визначити їхні художні риси та емоційний характер,
- проаналізувати аналоги сучасних тенденції в цифровій ілюстрації та графічному дизайні,
- визначити стилістику та концепцію майбутньої серії,
- створити ескізи, продумати композиційні рішення та колористику,
- виконати фінальні цифрові ілюстрації та підготувати серію до можливого друку.

Новизна роботи полягає у створенні сучасної авторської серії ілюстрацій, у якій традиційні українські міфологічні персонажі подані через сучасну цифрову естетику. На відміну від класичних академічних зображень, у проєкті використано атмосферну, експресивну стилістику з елементами фентезійного живопису, що додає образам глибини та емоційності. Автором самостійно розроблено художню концепцію, колористику, композиційне рішення й візуальний характер персонажів.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання створеної серії у сфері дизайну, культурних і мистецьких ініціатив. Ілюстрації можуть бути адаптовані для сувенірної продукції, артбуків, календарів, афіш, виставкових матеріалів та цифрових форматів. Крім того, проєкт сприяє популяризації української міфології в сучасному культурному просторі та підвищенню інтересу молодшої аудиторії до національних традицій.

Таким чином, обрана тема поєднує науково-дослідницький та художньо-творчий аспекти. Вона спрямована на осмислення культурних джерел, розвиток сучасної української ілюстрації та утвердження української ідентичності у візуальному мистецтві.

Кваліфікаційна робота складається із записки на 25 сторінок, а саме: вступу, трьох розділів, висновку, використаних джерел, додатку А, Б та В, друкованих аркушів формату А1.

РОЗДІЛ І

ПЕРЕДПРОЄКТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Сучасна цифрова ілюстрація

Сучасна цифрова ілюстрація активно використовує образи міфології та фольклору як основу для створення концептуальних художніх проєктів. Особливо популярними є атмосферні ілюстрації у жанрі dark fantasy, fantasy art та concept art, у яких значну увагу приділяють емоційності образу, освітленню, кольоровій гамі та деталізації персонажів [10].

Міфологічні персонажі українських легенд мають виразні художні характеристики та символічне значення. Вони часто уособлюють сили природи, людські емоції, страхи або духовні явища. Образи Чугайстра, Водяника, Мавки, Повітрулі, Русалки та Передесника є одними з найбільш впізнаваних персонажів української демонології.

Використання цих образів у сучасній ілюстрації дозволяє не лише зберігати народну міфологію, а й переосмислювати її відповідно до сучасної візуальної культури [5]. Саме тому український фольклор є важливим джерелом художніх рішень для створення авторської серії ілюстрацій-листівок. Українська міфологія містить значний художній потенціал для створення сучасних візуальних образів. Персонажі народних легенд мають яскраві символічні характеристики, що дозволяють створювати атмосферні та емоційно виразні ілюстрації. Аналіз образів Чугайстра, Водяника, Мавки, Повітрулі, Русалки та Передесника став основою для подальшої розробки авторської серії листівок [9].

У сучасній візуальній культурі можна спостерігати значну популярність скандинавської, японської та кельтської міфології, тоді як український фольклор використовується значно рідше. Це створює проблему недостатньої представленості українських міфологічних образів у сучасному дизайні та цифровому мистецтві. Саме тому виникає необхідність створення авторського

візуального продукту, який би популяризував українську міфологію у сучасному мистецькому середовищі.

В сучасних реаліях можна помітити тенденцію, що більшість сучасних проєктів використовує в ілюстрації такі елементи як: атмосферне освітлення; темну або приглушену кольорову палітру; кінематографічну композицію; деталізоване опрацювання персонажів; поєднання реалізму та декоративності [6]. Всі з перелічених елементів гарно сприяють функціональності використання ілюстрацій.

1.2. Теоретичні підходи до образів українських фольклорних персонажів

Український фольклор є одним із найважливіших джерел формування національної культурної ідентичності. У народних легендах, переказах, піснях та міфології відображено світогляд українського народу, його ставлення до природи, духовного світу та моральних цінностей. Значну частину українського фольклору становлять міфологічні образи та демонологічні персонажі, які виникли внаслідок поєднання язичницьких вірувань, природних культів та народної уяви [8].

Український фольклор багатий на міфічні образи, кожний з яких має власну символіку й характерні риси. Наприклад, Водяник – цар водних стихій; Мавка – лісова дівчина в довгій світлій сорочці; Повітруля – дух вітру, за легендами донька гірських вітрів, легка, крилата красуня, вбрана в квіти; Русалки – водяні богині та охоронниці водойм, здебільшого жіночі образи без душі, що мешкають на дні озер; Перелесник – злий дух, пов'язаний з пристрастю вогнем і здатний приймати образ померлих близьких; Чугайстер – карпатський лісовик-захисник, мисливець за нечистю, який охороняє людей від темних сил. Ці персонажі є джерелом візуальних образів, що відтворюють традиційне уявлення про природу й духовний світ українців.

Доречність розробки ілюстрацій пояснюється потребою сучасної адаптації цих міфологічних образів для широкого глядача і популяризацією національної спадщини. Як зазначається в дослідженнях, ціль проєкту – не тільки зберегти традиції, а й адаптувати їх до сучасних дизайнерських рішень.

Перед безпосереднім створенням ілюстрацій було виконано пошук і вивчення наявних джерел з цифрового живопису та дизайну, а також практичних прикладів [4]. За офіційними порадами Adobe [7] процес цифрового живопису в Photoshop починається з створення нового документа, вибору базового кольору та інструмента «Пензель». Рекомендовано використовувати графічний планшет зі стилусом, що забезпечує натиск і плавність лінії. У якості основних інструментів – стандартні круглі пензлі та текстуровані пензлі для надання фактурності. Наприклад, можна застосовувати пензлі з текстурою, які «імітують фарбування по фактурному полотну».

Подібний аналіз підтверджує, що сучасні рішення поєднують традиційні образи з креативним дизайном та високою якістю виконання. Естетичні рішення цих аналогів вплинуть на постановку власного дизайнерського завдання.

РОЗДІЛ II

ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ АНАЛІЗ АНАЛОГІВ

Нижче наведено детальний розбір обраних сучасних видань, які слугували орієнтирами та матеріалом для дослідження.

Серія «Книжкова вежа» (Леся Українка), Книги: «Лісова пісня», «Одержима», «Кассандра».

«Кассандра» Авторка книжки: Леся Українка. Видавництво: Атена. Ілюстраторка: Маша Грімм. Вид та стилістика: серійне оформлення. Сучасна цифрова ілюстрація з елементами коміксного стилю. М'які тіні, приглушена, але насичена палітра.

«Лісова пісня» (Додаток А Рис. А.1.) [2]. На обкладинці зображено лісовий пейзаж. На передньому плані, під великим старим деревом, сидить юнак зі світлим волоссям у простій світлій сорочці та підперезаний червоним поясом. Він грає на дерев'яній сопілці. Над ним, на товстій гілці дерева, лежить дівчина (Мавка) з довгим зеленим волоссям, у білій сукні та з вінком із зеленого листя на голові. Вона заворожено дивиться вниз на юнака. Навколо них росте зелена трава та видніються червоні квіти, схожі на маки.

«Одержима» (Додаток А Рис. А.2.) [13]. У центрі композиції – молода жінка з довгим хвилястим світлим волоссям. Вона вдягнена у червону сукню (чи хітон) та має чорну накидку на голові та плечах. Її руки схрещені на грудях, а погляд з благанням або відчаєм спрямований угору. За її спиною, на тлі похмурого неба, височіє велетенський темний силует профілю чоловіка в терновому вінку (образ Ісуса Христа). На задньому плані зображено пустельний каменистий пейзаж.

«Кассандра» (Додаток А Рис. А.3.) [14]. На передньому плані зображена жінка (Кассандра) з розпущеним рудим волоссям, увінчаним золотим лавровим вінком. Вона вдягнена у білу туніку, поверх якої накинута червона тканина, закріплена золотим поясом з орнаментом. Жінка спирається рукою на кам'яну колону, її погляд спрямований угору, а на обличчі читається тривога. На

задньому плані ми бачимо охоплене полум'ям і димом античне місто та великий чорний силует Троянського коня. Дуже вдале серійне рішення. Композиція кожної обкладинки будується навколо центральних персонажів, що одразу привертає увагу аудиторії. Колірна гама чудово передає атмосферу кожного твору: лісові зелені тони для «Лісової пісні», драматичні жовто-червоні для «Одержимої» та «Кассандри». Шрифт класичний, із зарубками, що створює гармонійний контраст між сучасною ілюстрацією та класичним текстом. Ілюстрації можуть зовсім відповідати глибокому психологізму творів Лесі Українки.

«Священник» (Додаток А Рис. А.4.) [15]. Авторка книжки: Сьєрра Сімон. Видавництво: КСД. Ілюстраторка: Тіган Вайт. Вид та стилістика: мінімалістичний дизайн, символізм, ботанічна ілюстрація.

Обкладинка має абсолютно чорне тло, на якому зображені яскраві червоні маки – квіти, що розпустилися, та бутони на зелених стеблах із листям. Стебла квітів химерно переплітаються з великими білими літерами назви книги. Також внизу видно слабке червонувате відображення однієї з квіток. Максимальний контраст. Чорне тло і яскраві червоні маки створюють відчуття небезпеки, пристрасті та табу. Дуже вдале рішення – переплетення стебел квітів із літерами. Це робить типографіку частиною ілюстрації. Відсутність персонажів або середовища робить обкладинку дещо абстрактною.

«Клинок Асасинки» (Додаток А Рис. А.5.) [16]. Авторка книжки: Сара Дж. Маас. Видавництво: Vivat. Ілюстратор: Джим Тірні. Вид та стилістика: флет-ілюстрація, використання негативного простору.

На ілюстрації зображено стилізований темний ліс. На передньому плані – масивні чорні стовбури дерев, які створюють вертикальні смуги. Між стовбурами в центрі, ніби у просвіті, куди падає м'яке світло, стоїть самотній олень із гіллястими рогами. Загальна колірна гама – глибокі чорні та смарагдово-бірюзові відтінки. Геніальна робота з композицією. Стовбури дерев створюють ритм і водночас слугують рамкою, а світло внизу веде погляд до силуету оленя. Типографіка класична, витончена, золотистий колір шрифту

чудово контрастує з темним бірюзовим фоном. Стиль може здатися дещо плоским порівняно з живописними обкладинками.

«Беладона» (Додаток А Рис. А.6.) [17]. Авторка книжки: Адалін Грейс. Видавництво: Vivat. Ілюстраторка: Тіган Вайт. Вид та стилістика: готична ботанічна ілюстрація.

Це густа рослинна композиція на темно-фіолетовому тлі. Зображені гілки рослини з темно-фіолетовим листям, яскравими рожево-малиновими квітами у формі дзвіночків та гронами червоних круглих ягід. Серед гілок сидять дві невеликі пташки, схожі на синиць. Надзвичайно розкішна та деталізована ілюстрація. Птахи і ягоди беладони створюють містичну атмосферу, літери тексту стилізовані під готику і мають «колючі» елементи. Це еталон того, як шрифт має відповідати настрою ілюстрації. Через високу деталізацію фону та темні кольори, обкладинка може виглядати трохи перевантаженою.

«Амброзія» (Додаток А Рис. А.7.) [18]. Автор книжки: К. Н. Кровфорд. Видавництво: Vivat. Ілюстраторка: Марта Кошулінська. Вид та стилістика: сучасна цифрова ілюстрація.

У центрі зображена пара: дівчина що вдягнена у напівпрозору зелену сукню із золотим оздобленням. Її обіймає ззаду блідий юнак із темним хвилястим волоссям, одягнений у розхристану білу сорочку. Вони розміщені в обрамленні розкішної золотої рамки з рослинним орнаментом. На задньому плані – темні силуети дерев. Чітке потрапляння в цільову аудиторію жанру. Орнаментальна золота рамка з листя та жолудів створює ефект старовинної магічної книги. Персонажі промальовані якісно, з увагою до анатомії та світлотіні.

«Поховай наші кості в опівнічній землі» (Додаток А Рис. А.8.) [19]. Авторка книжки: Вікторія Шваб. Видавництво: Книголав. Ілюстраторка: Ольга Прима. Вид та стилістика: поп-арт.

Тут використано макрозображення нижньої частини жіночого обличчя. Ми бачимо бліду шкіру, яскраво нафарбовані червоні губи у напіввідкритій посмішці, з-під яких виглядають гострі ікла. З куточка рота по підборіддю

стікає густа червона смуга крові. Тло складається з абстрактних переплетених товстих ліній яскраво-синього кольору. Максимально нестандартний підхід: зуби вампірки і кров крупним планом. Колірний контраст: яскраво-червоний і глибокий синій, працює бездоганно. Вона гарантовано привертає увагу на полиці. Верстка тексту дуже ризикована. Назва написана малими літерами і розбита на кілька рядків у нижньому лівому куті, прямо поверх малюнка.

«Збирачі ягід» (Додаток А Рис. А.9.) [20]. Авторка книжки: Аманда Пітерс. Видавництво: Vivat. Ілюстраторка: Ніколь Капуто. Вид та стилістика: живописна, багатошарова цифрова ілюстрація.

На обкладинці зображено обличчя людини, яке визирає крізь густі зарості. Рослинність складається із зеленого листя та великих грон синьо-фіолетових ягід (схожих на чорницю або лохину), що ростуть на переплетених лозах. На передньому плані в польоті зображені дві маленькі пташки із розправленими крилами. Тло за рослинами абсолютно чорне. Прекрасна композиція. Обличчя, що проглядає крізь листя та ягоди, створює відчуття таємниці та зв'язку з природою. Кольорова гама дуже глибока і гармонійна. Великий, грубий, рубаний шрифт, жовтого кольору в назві створює дуже сильний дисонанс із м'якою, живописною ілюстрацією.

«Завіт води» (Додаток А Рис. А.10.) [21]. Автор книжки: Абрагам Вергес. Видавництво: АРТБУКС. Ілюстраторка: Келлі Вінтон. Вид та стилістика: імпресіонізм, пейзажний живопис.

Ілюстрація виконана у стилі живопису з видимими мазками та текстурою. Зображено яскравий тропічний пейзаж: на задньому плані височіють пальми та інші зелені дерева. Небо виконане у теплих жовтих, помаранчевих та блакитних кольорах із крапковою текстурою. На передньому плані – водойма (річка чи озеро), в якій відбиваються барви неба і зелені. На правому березі, біля самої води, сидить маленька фігурка людини з темним волоссям у білій спідниці та жовтому топі. Обкладинка виглядає як справжня картина маслом. Це одразу позиціонує книгу як серйозну, художню літературу.

РОЗДІЛ III

ОПИС РОЗРОБЛЕНОГО ПРОЄКТА

3.1. Авторське бачення образів персонажів

Розглянемо шість фольклорних персонажів – Чугайстра, Русалку, Мавку, Повітрулю, Водяника та Перелесника – в контексті їх народних уявлень та сучасного ілюстративного рішення для серії листівок. Для кожного героя наведено традиційні описи, візуальні атрибути та мотиви з легенд, зіставлені з образами, створеними автором. Окремо проаналізовано, як історичні уявлення вплинули на сучасний концепт-арт та які саме риси було збережено або трансформовано в авторських ілюстраціях. Також описано творчий процес ескізування: начерки-силуети, уточнення поз і пропорцій, вивчення тональних та кольорових рішень, що призвели до остаточного дизайну.

Чугайстер. За традиційними описами та віруваннями Чугайстер – карпатський лісовик-охоронець, фантастичний образ української міфології, невідомий іншим слов'янським народам. Його «уявляли як веселого, життєрадісного, оброслого чорною або білою шерстю лісовика із блакитними очима». Згідно з переказами, він танцює, співає і полює на небезпечних для людей жіночих духів, захищаючи чоловіків у лісі. Чугайстер – не ворожий дух стосовно людини; він любить посидіти біля багаття і може запросити мандрівника до танцю. За однією легендою, Чугайстер колись був людиною, проклятою «побути в лісі до кінця віку».

Традиційно Чугайстера уособлюють велетнем-довгожиттям з тілом, вкритим білим волоссям та густою бородою. Йому не приписують особливого одягу – він, як зазвичай, «голий». Зброя та атрибути маловідомі, окрім того, що «улюблена забава – вигнати мавку у танок і посмажити її».

Найвідомішим історичним зображенням літературного персонажа став Чугайстер Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» [1], де він постає добрим гірським духом-велетнем, що рятує заблукалих. У народній традиції

первісний образ Чугайстра міг змінюватися в дитячих казках. Історично його трактували як антитезу мавок, що виник у Карпатах як місцевий варіант лісовика. Сучасні ілюстратори часто спираються на ці описи, показуючи Чугайстера мускулистим, лісовим велетнем із широкою гримасою і вогненно-блакитними очима.

У авторській ілюстрації Чугайстера було вирішено зобразити як мудрого чоловіка. Він не носить одягу. Все його тіло покрите білим хутром. Деякі «традиційні» риси було адаптовано: збережено блакитні очі і велику бороду, але змінено міміку – герой беземоційний, втомлений, замислений.

Русалка. Згідно з традиційними описами та віруваннями, Русалка – один із найколеритніших образів української демонології. Це водяна богиня, що мешкає на дні річок і озер. За переказами, це душі утоплених дівчат, які загинули або були народжені мертвими. Вважалося, що у русалки немає душі, а тільки серце. Зазвичай їх описують як напрочуд ніжними й сумними дівчатами, одягненими у довгі білі сорочки або зовсім оголеними, із зеленими вінками на головах та довгим розпущеним волоссям до ніг. Їхній головний колір – білий і зелений.

З усіх духів води русалки найчастіше зображуються у прозорому водяному середовищі. Традиційною атрибутикою є вишиті білі сорочки, вінки, голова прикрашена жовто-зеленими рослинами. Іноді їх зображають і в «земному» вигляді – у вишиванці з червоними намистинами. Вони рухаються граціозно, немов пливуть або танцюють на пагорбах очерету. Типові жести – розчісування волосся над водою, спів пісень у місячну ніч.

Історичні зображення у мистецтві. Русалка часто символізує безтурботний та водночас сумний аспект природи. У живописі її показували з довгим волоссям і тілом, що переливається в променях місяця.

В авторській версії русалка матиме більш світлий вигляд. Залишено традиційний вінок з трав та квітів, який русалка триматиме над водою, допомагаючи ворожінню дівчатам на Івана-Купала. Замість темно-зеленого фону обрано темно-синій з м'яким сяйвом зірок в відображенні. Збережено

ключову атрибутику, адаптовано колірну гаму за концепцією ліричної водяної німфи.

Мавка. В традиційному описі та віруваннях Мавка – лісовий дух жіночої статі, істота української міфології, близька до русалки. Вона постає у фольклорі як гарна оголена дівчина або одягнена в довгу білу сорочку з довгим розпущеним волоссям. Народні повір'я пов'язують виникнення мавок з неприкаяними душами утоплениць і нехрещених дітей. Мавки вважаються привабливими, але небезпечними – тою самою «русалочкою лісу», яка заманює нетверезих і неуважних мандрівників, забираючи їхню силу чи затьмарюючи розум.

Зазвичай Мавку зображували молодою дівчиною з високими, стрункими ногами, зовсім без одягу або в прозорій хустині; волосся в неї довге, темне; очі зелені чи чорні. Одяг – білі сорочки або ряджання, прикрашені квітковими вінками.

В художній літературі Мавка відома завдяки драмі-фієрії Лесі Українки «Лісова пісня» [2], де вона постає чутливою дівчиною-русалкою зі смарагдовим відтінком волосся. У живописі її частіше зображують в поетичному лісі як тонкими силуетами під деревами зі світло-сріблястою шкірою, завітчаними орнаментами. Зазвичай, акцент був на контрасті з лісом – світлі білі об'єкти на зеленому тлі.

В авторській ілюстрації Мавка постає лісовою німфою зі злісним виразом. Одягнена в білу довгу, доволі широку сорочку. Волосся матиме глибокий смарагдовий колір. Було обрано холодну кольорову гаму – щоб показати жорстокість та образу персонажки.

Повітруля за традиційними описами та віруваннями – національний український міфологічний позитивний образ, асоційований зі стихією вітру. Народні перекази подають Повітрулю як легку, гарну дівчину, здатну літати, часто зображувалась з крилами, одягнена у квіти.

Зазвичай в ілюстраціях Повітруля постає у польоті або на гребені вітряного узвишшя. Вона тримає в руках квітку або співає.

В історичному контексті Повітруля – не найпопулярніший образ, тому точних старовинних зображень не збереглося. У сучасному мистецтві її показують подібно до фей або янголів, з повітряним диханням і повітряним потоком.

В авторському рішенні юло запропоновано зберегти образ Повітрулі з легенд щоб зобразити її юною жінкою, яка опівночі увійшла в озеро. Збережено традиційні великі крила світло-блакитного відтінку. Позу було обрано легку та спокійну. Хоча в легендах прямого опису сукні Повітрулі немає, але було вирішено обрати білу сукню, аби підкреслити ніжність та тендітність образу.

Водяник. За традиційними описами Водяник це «водяний цар», якому належить увесь водний світ: ріки, озера, болота. За народними уявленнями, він живе у кришталевому палаці на дні річки. Описано його як древнього діда з довгою бородою, що вся в болотяній багнюці. Поводиться він вередливо – може вразити людину потужною хвилею або заховати човни, якщо його не задобрити.

Звичний візуальний образ – напів чоловік, напівриба, із зелено-брунатною шкірою з лусочками, хвостом замість ніг і жабоподібними очима.

Історично зображували Водяника як водяну істоту з риб'ячим хвостом. У народному мистецтві зустрічаються ілюстрації з темним волоссям та зеленуватим нальотом на шкірі, що підкреслює його приналежність до стихії води.

В авторській ілюстрації Водяника подано близько до класичного образу, з тілом зелено-блакитного кольору, масивним носом і риб'ячими очима на злісному та широкому обличчі. Кольорову гаму було обрано переважно зелено-блакитну з коричневим, щоб передати болотну воду, фон – синьо-зелений, що нагадує глибину. Таким чином, традиційний лиходійський образ підкреслено колоритом і атрибутикою, але обрано емоційно більш похмурий і важкий тон.

Перелесник. Традиційний опис та вірування Перелесника як злого духу-спокусника. Це демонічна сутність, яка зображується у подібі померлого

коханого чи родича, заманює живих щоб живиться їхньою енергією. Іноді його показують як лісового повітряного духа зі смуглявою зовнішністю, що запалюється вночі.

Традиційних візуальних образів мало, але часто вважають, що він не має власного вигляду, тому зображується у подібі померлої людини, переважно в білому чи сірому одязі або як світло, що мерехтить на небі. Його очі мають червоно-золотавий відтінок. Колірна палітра згідно з фольклором, поєднує як і холодні так і теплі відтінки.

У живописі або театральних постановках рідко показують Перелесника. Деколи він постає у сценах містичної метаморфози, коли змінює обличчя на очах персонажів. Наприклад, у народних казках його описують прихованим під личиною смертного, і при спокусі або поцілунку ця подоба зникає та показує темний світ.

У авторській ілюстрації Перелесник постає як молодий юнак, що дивиться через спину, скинув сорочку та демонструє свій внутрішній вогонь. Вираз обличчя нелюдський, холодний, беземоційний, мертвий.

3.2. Налаштування документа та основні параметри файлу

Кожна ілюстрація створювалася в окремому файлі Photoshop. Для друкованих листівок доцільно використовувати роздільну здатність 300 ррі. Формат макета встановлено відповідно до кінцевого розміру з додатковими полями відливу близько 3 мм з кожного боку, що є стандартною практикою в поліграфії. Колірний режим документа – CMYK. У ході роботи було використовувано роботу в RGB, але фінально контент конвертовано у профіль CMYK під час експорту.

Шарова структура файлу дотримувалася принципів організації: напр. Окремі групи шарів для фону, силуету персонажа, деталей та ефектів. Кожен шар позначений зрозумілою назвою для зручності навігації. Під час роботи часто застосовували функцію «Lock Transparent Pixels» для фонових шарів, щоб

фарбувати тільки наявні контури без розтікання за межі. Наприклад, при затінюванні волосся персонажа спочатку виділяли область контуру й заливали її кольором із заблокованою прозорістю. Також використовували маски шарів для локальних коригувань і плавного поєднання елементів.

3.3. Етап ескізів і концептуальні пошуки

Перед створенням детальної ілюстрації було розроблено низку ескізів-мініатюр та варіантів композиції, (Додаток Б Рис. Б.1.) вираховували ключові пропорції і поділ кадру. Спочатку розробили кілька начерків із різними позами і ракурсами персонажів, після чого вибирали найкращу концепцію. Після чого у Photoshop відтворювали чорно-білий ескіз на окремому шарі пензлем типу Hard Round або стандартним олівцем. Це дозволяло відпрацювати основні форми і світлотіньовий малюнок ще до роботи в кольорі. На цьому етапі використовували низьку непрозорість пензля, щоб швидко знаходити відтінки сірого.

3.4. Кольорове вирішення

Наступним кроком були колірні проби (Додаток Б Рис. Б.2.). На нових шарах накладалися базові кольори персонажа і фону без деталізації: наприклад, для Мавки підбирали зелено-блакитну гамму лісу і відповідні теплі тони шкіри, а для Водяника – синьо-зелену палітру води і відтінки сіро-зелених бур'янів. Ці попередні шари блокували прозорість і взаємодіяли за допомогою режимів накладення для інтуїтивного пошуку гармонії. Після погодження композиції й основних кольорів, підготовлені ескізи затверджували як основу для фінального малюнка.

3.5. Деталізація образів

На основі ескізу поступово промальовували деталі персонажів (Додаток Б Рис. Б.3.). Робота велася багатошарово: спочатку блокували площини кольором для кожної частини образу, а потім деталізували їх кистями з різкою текстурою і різним режимом прозорості. Застосовували стандартні круглі пензлі різної жорсткості: м'які Round Brush для плавних переходів тону та жорсткі Hard Round для різких контурів і опрацювання деталей. Для передання матеріалів використовували текстурні пензлі – як показано в документації Photoshop [6], такі пензлі додають реалістичної зернистості мазкам.

При роботі з шарами активно користувалися режимами накладення Multiply – для затемнення, Overlay/Soft Light – для посилення контрасту, Screen або Color Dodge – для додавання яскравих ефектів світла. Так, режим Overlay згладжує та посилює світла, не «збиваючи» тіні, що часто використовували для ефектів підсвічування кадру. Додатково застосовували фільтри: Blur – для плавного розмиття переходів, фільтр Liquify – для корекції форм у фінальному варіанті.

При промальовуванні складових також користувалися спеціальними графічними ефектами. Наприклад, створювали «пилоподібні» частинки світла біля персонажів за допомогою Scatter-пензлів і наносили світлові «ореоли» за допомогою розмиття зі зміною режиму Color Dodge. Для магічних елементів і вогняних ефектів додавали зовнішнє світіння або створювали розпорошений мазок низькою прозорістю. У фінальних стадіях накладали шару шум для уніфікації текстур і злегка різнили зображення для підвищення чіткості.

3.6. Використання текстур та текстурних пензлів

У процесі створення ілюстрацій було задіяно набір основних пензлів та текстур (Додаток Б Рис. Б.4.). Наприклад, використовувалися: стандартний круглий пензель для ескізів і базового розфарбовування; твердий круглий – для чітких контурів і деталей; текстурований художній пензель із ефектом холсту – для моделювання поверхні шкіри та тканин; бризкальний пензель – для динамічних частинок, імітації пилу або бризок води; спеціалізований листочок – для природи та декору навколишнього середовища. Були застосовані авторські кисті з каталогів Adobe і зарубіжних ресурсів: наприклад, пензлі для дерев'яної кори або акварельні зі штрихами. В роботі також використовувалися растрові текстури, які накладалися на окремі шари з режимами Multiply/Overlay для природності.

3.7. Розробка дизайну зворотньої сторони для листівок

Розробка реверсу серії листівок, присвячених персонажам українського фольклору, (Додаток Б Рис. Б.5.) становить невіддільну частину загального дизайнерського процесу. Головним завданням на цьому етапі є забезпечення функціональності поштового відправлення при збереженні візуальної та концептуальної єдності з аверсом виробу.

Процес створення композиційного та графічного рішення зворотного боку був реалізований у кілька послідовних етапів: Затвердження стилістичного напрямку реверсу. На початковому етапі було прийнято рішення про продовження візуальної наративності лицьової сторони. Як базовий фон використано текстуру, що імітує постарений папір або крафт, що створює ефект архаїчності та автентичності. Це дозволяє уникнути різкого візуального дисонансу під час перегортання листівки (Додаток Б Рис. Б.6.).

Розробка графічних елементів та орнаменталістики Для оформлення звороту застосовувався метод графічного мінімалізму з використанням етнічних мотивів:

Для будь-яких друкованих елементів на звороті застосовувалися шрифти, які гармоніюють із заголовними антиквами аверсу. Було обрано шрифтові гарнітури з високим показником читабельності у малому кеглі, стилізовані під старовинний друк.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне теоретичне дослідження та художньо-практичну реалізацію творчого проєкту на тему: «Створення серії ілюстрацій на тему українського фольклору».

Розроблено цілісну серію з 6 унікальних авторських ілюстрацій універсального вертикального формату.

За результатами виконання роботи сформульовано такі висновки та науково-практичні рекомендації:

- було досліджено особливості української демонології та фольклору,
- проаналізовано походження, символіки та характер обраних персонажів,
- визначено їхні художні риси та емоційний характер,
- вивчено сучасні тенденції цифрової ілюстрації та графічного дизайну,
- визначено стилістику та концепцію майбутньої серії,
- створено ескізи, продумано композиційні рішення та колористику,
- було створено фінальні цифрові ілюстрації та підготовлено серію до можливого друку.

У сучасному дизайні та цифровому мистецтві спостерігається диспропорція між високим рівнем популяризації закордонних міфологічних систем і недостатнім візуальним представленням української демонології. Розроблений продукт – серія авторських цифрових ілюстрацій – є актуальною відповіддю на суспільний запит щодо візуального імпортозаміщення, деколонізації культури та формування національної ідентичності. Створений художній продукт демонструє високий потенціал для інтеграції традиційної етнічної спадщини в сучасний молодіжний медіапростір.

Здійснено дизайнерський, естетичний та технологічний аналіз існуючих аналогів зокрема, серії видавництв «Атена», «Vivat», «Книголав», що дало змогу виявити їхні композиційні переваги робота з негативним простором, типографікою та системні недоліки дисгармонія шрифтів та ілюстрацій, зайва площинність. Це дало змогу врахувати цей досвід в подальшій роботі.

Проведено етап пошукових тонально-силуетних начерків з подальшим фінальним опрацюванням образів у растровому графічному редакторі Adobe Photoshop за допомогою професійного інструментарію.

Виконавши поставлене завдання, було досягнуто концептуальної та стилістичної єдності серії завдяки спільній колористичній гамі домінування містичних холодних відтінків синього, фіолетового та смарагдового у поєднанні з експресивними світловими акцентами вогню та магії. На відміну від спрощених образів в аналогах, у роботі застосовано стилістику атмосферного цифрового живопису з елементами dark fantasy, що додало персонажам психологічної глибини. Обґрунтованість і достовірність результатів ґрунтується на суворому дотриманні анатомічних пропорцій, законів світлотіні та академічних правил побудови.

Зробивши невеличкий аналіз, маємо уявлення про можливе практичне застосування створених ілюстрацій: сувенірна продукція; колекційні арт-листівки; елементи виставкових проєктів; рекламна та поліграфічна продукція; цифровий контент для соціальних мереж та онлайн-платформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коцюбинський М. М. Тіні забутих предків. Видавництво: КСД, 1912. 136 с.
2. Леся Ураїнка. Лісова пісня. Видавництво: Атена, 2025. 150 с.
3. Войтович В. М. Українська міфологія. 2002. 57 с.
4. Адамс Шон. Як дизайн спонукає нас думати. К.: Видавництво: ArtHuss, 2022. 256 с.
5. Олексій Кононенко. Українська міфологія. Божества і символи. Видавництво: Фоліо, 2023. 145 с.
6. Р. Шмагало, Г. Покотило, П. Ляшкевич, І. Гнатишин, Т. Бей Мистецька освіта й мистецтво в культуротворчому процесі України XX – XXI століть. Навчально-методичний посібник. 2012. 292 с.
7. Офіційний посібник користувача Adobe Photoshop (Adobe Photoshop User Guide). Adobe Support. URL: <https://helpx.adobe.com/ua/photoshop/user-guide.html>
8. Українська Демонологія URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nekn--2SgVI>
9. Український бестіарій
URL: https://www.youtube.com/watch?v=zvzqS0u5g_E&list=PLX86wb1UXkMY0b9EX_noj2faPkrnuSMYh
10. ArtStation : міжнародна платформа для концепт-художників та цифрових ілюстраторів. URL: <https://www.artstation.com>
11. Behance : мережа портфоліо креативних індустрій від Adobe.
URL: <https://www.behance.net>
12. Pinterest : візуальна пошукова система для дизайнерських мудбордів.
URL: <https://www.pinterest.com>
13. Леся Українка. Одержима. Видавництво: Атена, 2025. 192 с.
14. Леся Українка. Кассандра. Видавництво: Атена, 2025. 180 с.
15. Сьєрра Сімон. Священник. Видавництво: КСД, 2025. 368 с.
16. Сара Дж. Маас. Клинок Асасинки. Видавництво: Vivat, 2025. 496 с.
17. Адалін Грейс. Беладона. Видавництво: Vivat, 2025. 416 с.
18. К. Н. Кровфорд. Амброзія. Видавництво: Vivat, 2025. 336 с.

19. Вікторія Шваб. Поховай наші кості в опівнічній землі. Видавництво: Книголав, 2026. 698 с.
20. Аманда Пітерс. Збирачі ягід. Видавництво: Vivat, 2026. 336 с.
21. Абрагам Вергес. Завіт води. Видавництво: АРТБУКС, 2026. 784 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

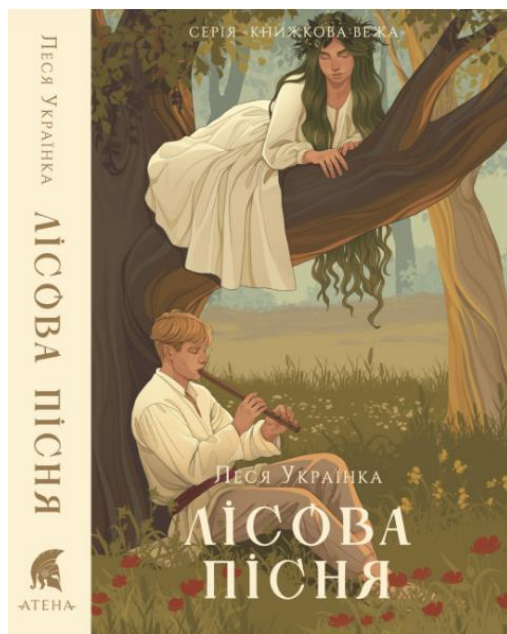

Рис. А.1. Обкладинка до книжки
Лесі Українки «Лісова пісня» [2]

Рис. А.2. Обкладинка до книжки
Лесі Українки «Одержима» [13]

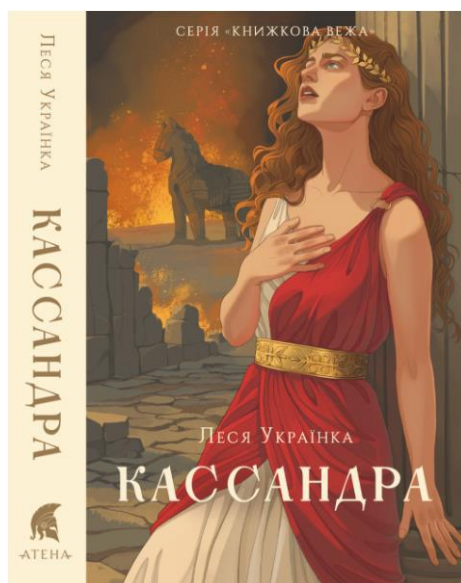

Рис. А.3. Обкладинка до книжки
Лесі Українки «Кассандра» [14]

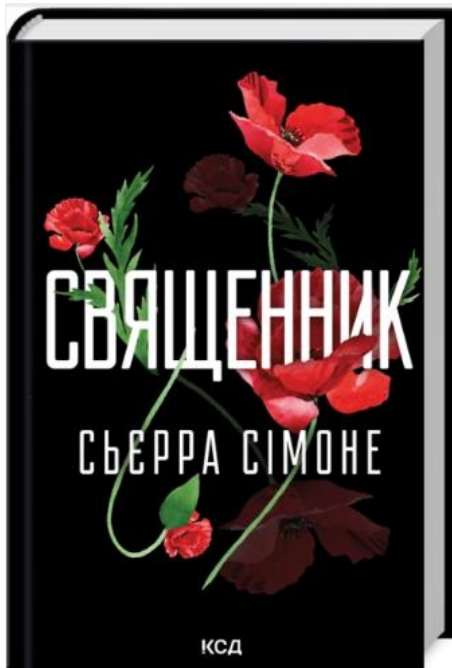

Рис. А.4. Обкладинка до книжки

Сьєрра Сімонє «Священник» [15]

Рис. А.5. Обкладинка до книжки

Сари Дж. Маас «Клинок асасинки» [16]

Рис. А.6. Обкладинка до книжки

Адаліні Ґрейс «Беладона» [17]

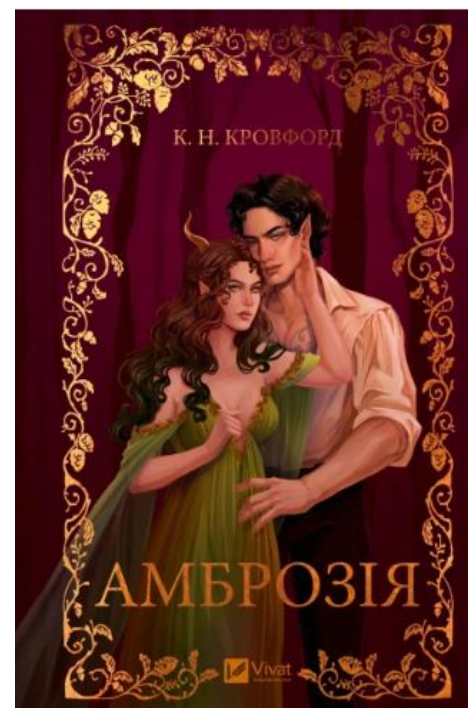

Рис. А.7. Обкладинка до книжки

К. Н.Кровфорда «Амброзія» [18]

Рис. А.8. Обкладинка до книжки Вікторії Шваб

«Поховай наші кості в опівнічній землі» [19]

Рис. А.9. Обкладинка до книжки

Аманди Пітерс «Збирачі ягід» [20]

Рис. А.10. Обкладинка до кни

Абрагама Вергіса «Завіт води» [21]

Додаток Б

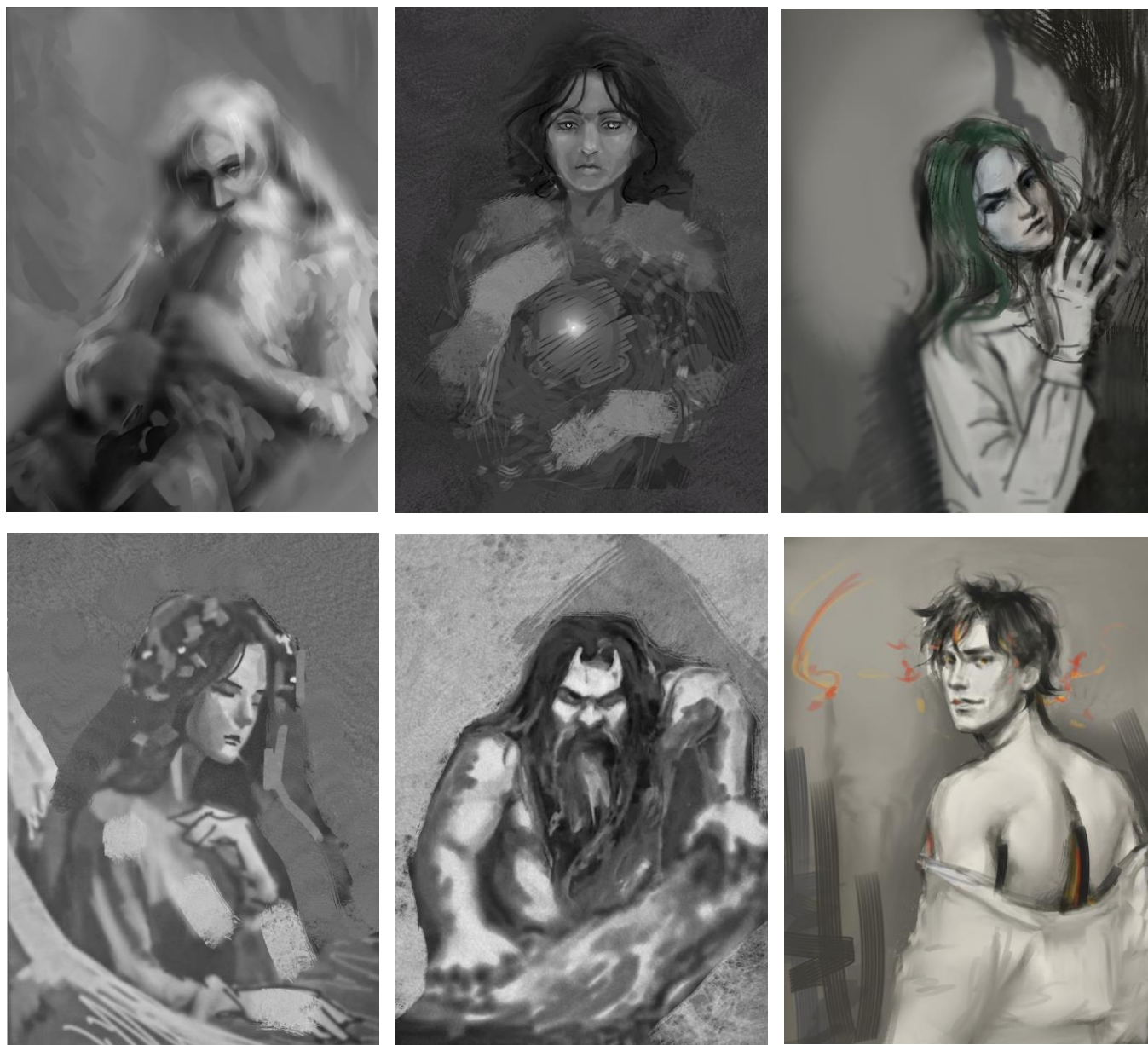

Рис. Б.1. Етап ескізів і концептуальні пошуки

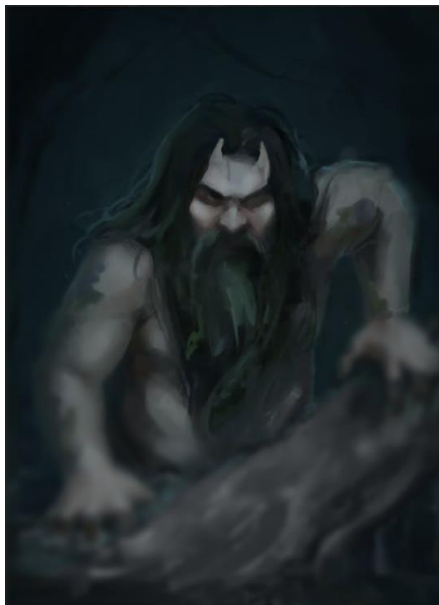
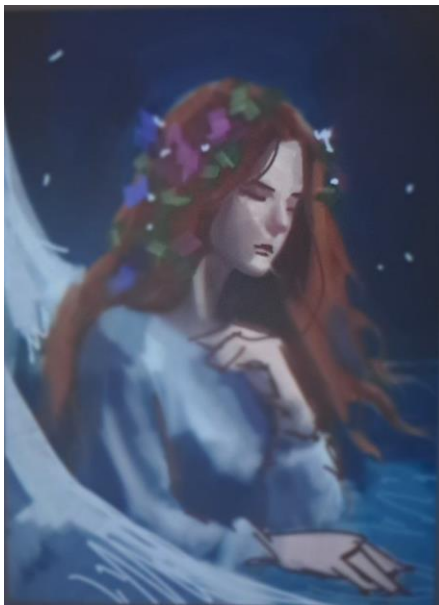
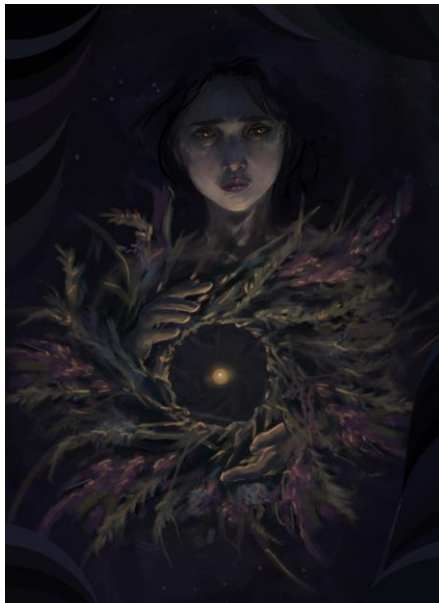
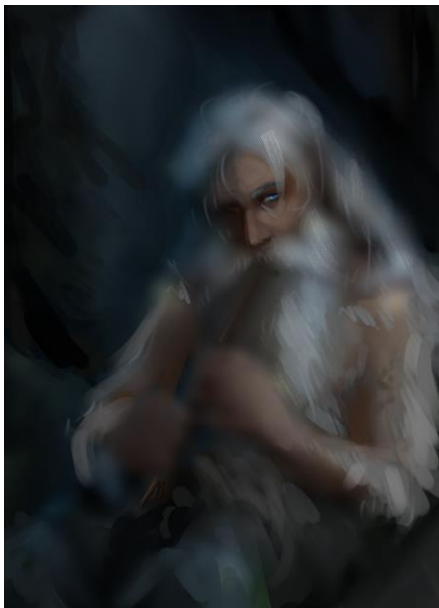

Рис. Б.2. Кольорове вирішення

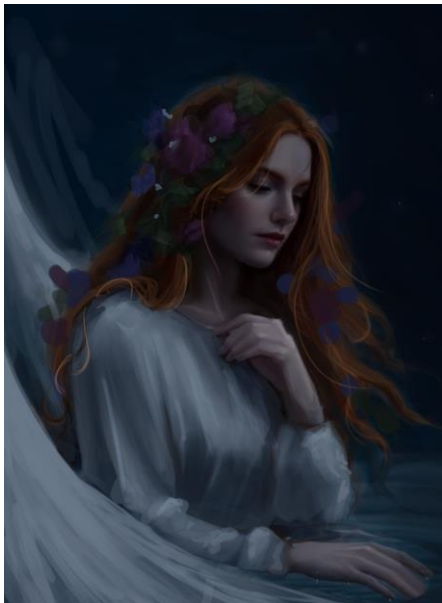

Рис. Б.3. Деталізація образів

Рис. Б.4. Використання текстур та текстурних пензлів

Рис. Б.5. Розробка реверсу серії листівок

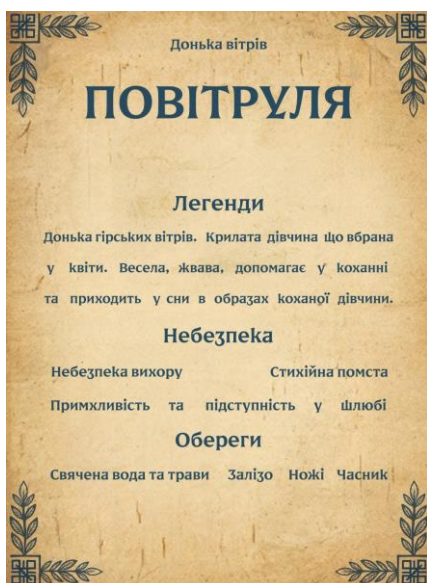
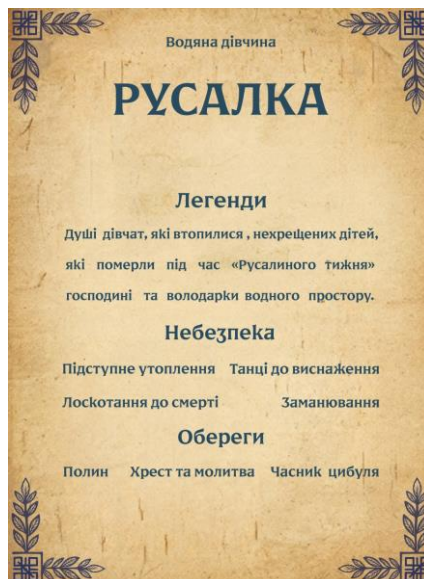
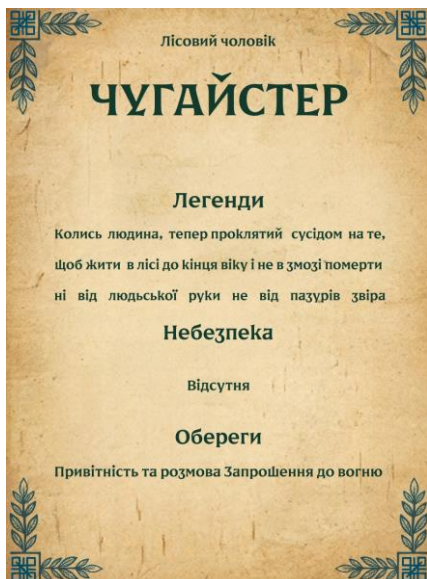

Рис. Б.6. Затвердження стилістичного напрямку реверсу

ПРОЄКТНА ЧАСТИНА

Аркуш 1: Чугайстер, Мавка, шрифт, зворотня частина листівки для мавки та чугайстра.

Аркуш 2: Водяник, Русалка, зворотня частина листівки для водяника та русалки.

Аркуш 3: Повітруля, Перелесник, зворотня частина листівки для повітрулі та перелесника.

Аркуш 4: Зображення на мокапах